

Harlekinmariehønen
et nyt invasivt skadedyr - og nyttedyr

Steenberg, Tove; Harding, Susanne

Published in:
Jord og Viden

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Steenberg, T., & Harding, S. (2008). Harlekinmariehønen: et nyt invasivt skadedyr - og nyttedyr. *Jord og Viden*, (13), 12-13.

Voksen harlekinmariehøne, der har opsøgt et nordmannsgran-juletræ, hvor den går løs på en koloni af brun ædelgranbladlus, *Cinara confinis*. Harlekinmariehønen kan som effektiv bladlusprædator få betydning som nyttedyr på produktionsarealer som frugtplantager og juletræskulturer.

Harlekinmariehønenes larver på en tidsel, der husede store mængder bladlus, som blev føde for larverne. Larverne er meget karakteristiske: De er sorte med 2 L-formede orange striber langs siden og 4 orange-gule børster bagest på ryggen.

Harlekinmariehønen:

Et nyt invasivt skadedyr - og nyttedyr

Hjælp Skadedyrlaboratoriet med fortsat at følge
spredningen af harlekinmariehønen i Danmark

En henvendelse til Skadedyrlaboratoriet om fund af mariehøns i en lejlighed på Nørrebro i København i oktober sidste år viste sig at være den første danske masseforekomst af den invasive mariehøneart *Harmonia axyridis*.

Harlekinmariehønen, som først fik sit danske navn et par måneder senere, og indtil da blev kaldt den asiatiske mariehøne, blev observeret første gang i Danmark i 2006. Men den ankom først for alvor i det sene efterår 2007, da det blev klart, at arten nu var massivt til stede i det centrale København.

Efterlysning i pressen gav mange henvendelser om fund af den nye mariehøne inden døre. Udendørs kunne vi konstatere, at det i de københavnske parker, have- og gårdanlæg var muligt at finde store antal larver,

pupper og voksne mariehøns så sent som i slutningen af december. Arten er nu på Skov- og Naturstyrelsens sortliste over invasive arter i Danmark.

Ud over den vidt udbredte tilstedeværelse i København er harlekinmariehønen nu fundet på en række lokaliteter især i den sydlige del af Danmark, og der er tegn på, at arten er ved at bide sig fast uden for hovedstaden.

Årets bestand af harlekinmariehøner toppes ifølge udenlandske erfaringer i efteråret, og derfor vil udviklingen i de kommende måneder give et fingerpeg om, hvor hurtigt harlekinmariehønen breder sig til resten af landet.

Fronten for harlekinmariehønen europæiske udbredelse befinder sig netop nu i Dan-

mark, og det muliggør undersøgelse af, hvordan en invasiv art tilpasser sig et nyt udbredelsesområde. Vi har påbegyndt dette arbejde i samarbejde med bl.a. kolleger i Frankrig og England.

Konkurrencedygtig på friland

Harlekinmariehønen stammer fra Østasien og er indført til USA og Europa til brug i biologisk bekæmpelse af bladlus og skjoldlus. Også i Danmark har den været solgt til brug i væksthuse, men salget var meget begrænset og ophørte i 2005.

På begge kontinenter har mariehønen siden etableret sig på friland, hvor den i kraft af sin store konkurrencedygtighed hurtigt har spredt sig. De harlekinmariehøner, vi ser i

Danmark nu, stammer med stor sandsynlighed fra mariehøns, der er fløjet ind sydfra eller ført med vinden hertil, eller måske indført med varer, fx plantemateriale, fra Europa eller Nordamerika.

Det har desværre efterfølgende vist sig, at harlekinmariehønen ikke udelukkende er et effektivt nyttedyr, som det er tilfældet i dens naturlige udbredelsesområde.

Et skadedyr af flere årsager

Harlekinmariehønen foretrækker at æde insekter og mider, men er ikke kræsen. Derfor opsøger den i sensommeren modne frugter og bær for at finde næring. I udlandet volder denne adfærd store problemer i vinproduktionen, fordi det ikke er muligt at fjerne mariehønsene fra drueklaserne. Da mariehøns - og i særdeleshed harlekinmariehønen - indeholder ildesmagende stoffer, kan tilstedeværelsen af ganske få mariehøns gøre druesaften uegnet til vinproduktion.

I efteråret opsøger harlekinmariehønen egnede overvintringssteder. Mens vinterperioden i Østasien oftest tilbringes i revner og sprækker i klippepartier, har de invasive bestande i Nordamerika og Europa udviklet en anden adfærd:

De søger med forkærlighed mod bygnin- ger. Her overvintrer de i hulrum, og af og til

trænger de ind i folks stuer, hvor de kan være til betydelig gene. De fleste kan uden problemer dele bolig med nogle få mariehøns, men for harlekinmariehønsens vedkommende kan antallet nå op på adskillige tusind mariehøns i et hus.

I USA har man konstateret, at der er risiko for at udvikle hørfeber, når man udsættes for allergener fra harlekinmariehønen, og der arbejdes derfor på at udvikle ekstrakter til brug i desensibiliseringsbehandling.

Der er udviklet forskellige lysfælder til fangst af mariehønsene, men de er kun effektive i mørke rum, så i selve beboelsen er det nødvendigt at bruge en støvsuger.

De egenskaber, som gør harlekinmariehønen til et effektivt nyttedyr, er imidlertid også medvirkende til at gøre den til et problem i forhold til den øvrige insektfauna. Den er særdeles konkurrencedygtig i forhold til andre arter af mariehøns. Bl.a. lægger den flere æg, dens størrelse og larvernes aggressive adfærd gør den i stand til at overvinde de fleste danske arter, og dens store appetit og manglende kræsenhed gør, at den gerne æder ikke bare andre mariehøns, men også andre bladlusfjender.

I Danmark har den ifølge vore undersøgelser vist sig at have mindst to generationer om året, hvorfor den kan blive endog meget talrig. Samlet betyder det, at der kan være risiko for en forarmelse af biodiversiteten, efterhånden som harlekinmariehønen etablerer sig og måske bliver den dominerende mariehøne i mange biotoper. Udenlandske undersøgelser har dog ikke givet entydige resultater, men har udpeget bestemte arter, der kan være i farezonen, hvis harlekinmariehønen vinder frem. Ikke alene nyttedyr, men også sjældne insekter, hører til denne gruppe.

Er harlekinmariehønen først etableret i et område, er den stort set umulig at bekæmpe på friland - og helt udrydde den i et område kan man ikke, da den fortsat vil trænge ind fra omgivende områder.

De fleste eksisterende bekæmpelsesmetoder vil desuden være uacceptable, fordi de ikke kun rammer harlekinmariehønen og derfor risikerer at gøre større skade end gavn. Muligvis vil specifikke duftstoffer i fremtiden kunne bruges til at tiltrække mariehønerne, hvorefter de kan lokkes ind i fælder og dræbes. Dette vil kunne reducere problemerne lokalt, men bekæmpelsen vil skulle gentages efter behov.

Men også et nyttedyr

Det er ikke uden grund, at man i stort omfang har anvendt harlekinmariehønen til biologisk bekæmpelse. Den er et effektivt rovdyr, som har appetit på mange forskellige slags byttedyr, og når den uundgåeligt bliver en permanent del af den danske fauna, vil den måske gå hen også at blive et positivt element og ikke kun et problematisk bekendtskab.

Arten er især - men ikke udelukkende - knyttet til vedagtige planter og vil måske kunne fungere som nyttedyr i pyntegrøntproduktion og i frugtplantager. Kraftige bladlusangreb i træer og buske som i dette forår vil måske blive dæmpet af harlekinmariehønen fremover?

Ligeledes er arten kendt for at konsumere store mængder bladlus i visse markagrøder i USA. De europæiske erfaringer er dog indtil videre, at harlekinmariehønen nok kan findes i fx kartoffelmarker, men den rykker ind senere end de hjemmehørende arter af mariehøns.

Det bliver derfor interessant fortsat at følge harlekinmariehønsens tilpasning til danske forhold. Det er uheldigt, hvis de negative sider af harlekinmariehønsens biologi kommer til at dominere folks opfattelse - ikke bare af denne art, men måske af mariehøns generelt. Langt de fleste arter af mariehøns spiller en vigtig rolle i den naturlige regulering af skadelige insekter.

Efterlysning

Hjælp os med fortsat at følge spredningen af harlekinmariehønen i Danmark. Udbredelseskort, fotos af forvekslingsmuligheder samt elektronisk indberetningsskema kan findes på Skadedyrlaboratoriets hjemmeside: www.dpil.dk/dpil2005/harlekin/harlekinmariehøne.htm

Litteratur

Harding, S., Steenberg, T. (2008): Harlekinmariehønen - fra nyttedyr til invasivt skadedyr. *Naturens Verden* 3.

Steenberg, T., Harding, S. (2008): Farvevarianter i den første population af harlekinmariehønen, *Harmonia axyridis* (Pallas) (Coleoptera; Coccinellidae) i Danmark. *Flora og Fauna* 114 (1).

Seniorforsker Tove Steenberg er ansat på Skadedyrlaboratoriet, Aarhus Universitet, og lektor Susanne Harding er ansat på Institut for Jordbrug og Økologi, KU-LIFE.